

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства

Даніела Кравчук

*здобувачка освітньої програми «Менеджмент»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: KravchukDY@krok.edu.ua*

Оксана Кириченко

*Науковий керівник:
доктор економічних наук, доцент кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OksanaKS@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-5244-8323*

Основні управлінські рішення щодо оптимізації діяльності підприємства, усунення чи попередження можливих ризиків, ґрунтуються саме на аналізі та оцінці фінансового стану підприємства, що проводиться у формі комплексного вивчення всіх аспектів його фінансово-господарської діяльності, тому важливо не тільки правильно його оцінити, а й використати правильні методи та прийоми при подальшому плануванні діяльності.

Фінансовий аналіз – це процес дослідження фінансового стану та результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості й забезпечення ефективного розвитку.

Фінансовий аналіз становить систему спеціальних знань, спрямованих на вивчення причинно-наслідкових зв'язків у фінансових взаємовідносинах, фінансових ресурсах і їх потоках для оцінювання стану і перспектив життєдіяльності суб'єкта господарювання.

Предметом фінансового аналізу є: фінансово-господарські процеси та операції; фінансові ресурси та їх потоки; фінансові результати діяльності підприємства; економічний потенціал і фінансовий стан підприємства.

Фінансовий аналіз – це засіб нагромадження, трансформації і використання фінансової інформації, що має на меті:

1. оцінити поточний і перспективний фінансовий стан підприємства;
2. визначити можливі й доцільні темпи розвитку підприємства;
3. виявити доступні джерела засобів і оцінити можливість та доцільність їхньої мобілізації;
4. спрогнозувати місце підприємства на ринку капіталів [3].

Змістом фінансового аналізу є оцінка і прогнозування фінансового стану організації за даними бухгалтерської звітності й обліку. Це зокрема:

1. розроблення системи показників для оцінки фінансового стану підприємства, його структурних підрозділів;
2. об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства та його структурних підрозділів;
3. визначення впливу факторів та виявлення відхилення за показниками;
4. прогнозування фінансового стану підприємства;
5. виявлення резервів поліпшення фінансового стану підприємства;

6. підготовка управлінських рішень щодо поліпшення фінансового стану підприємства [3].

Мета аналізу фінансового стану — визначення стану фінансового здоров'я підприємства, своєчасне виявлення і усунення недоліків в діяльності; пошук резервів покращання фінансового стану та ефективних управлінських рішень щодо поліпшення фінансового стану підприємства та його платоспроможності.

Досягнення поставленої мети відбувається шляхом послідовного вирішення завдань фінансового аналізу:

1. аналіз фінансових результатів на основі проведення оцінювання виконання плану за доходами та видатками; аналізу формування та розподілу прибутку; аналізу собівартості реалізованої продукції; факторного аналізу доходів, витрат та прибутку; аналізу ефективності використання прибутку;

2. проведення аналізу і здійснення прогнозування основних показників, таких як: фінансова стійкість, платоспроможність;

3. проведення аналізу майнового стану підприємства; аналізу формування та використання фінансових ресурсів; аналізу довгострокових та поточних зобов'язань;

4. аналіз ефективності використання капіталу;

5. аналіз кредитоспроможності підприємства [4].

Ефективність фінансового аналізу як інструмента управління залежить від дотримання його основних принципів: системності; комплексності; об'єктивності; динамічності; точності; оперативності; ефективності; прогресивності.

Аналіз фінансової звітності виконується фінансовими менеджерами підприємств, аудиторами, спеціалістами-аналітиками фондових бірж.

Залежно від мети і характеру завдань складається програма фінансового аналізу, в якій визначають види аналізу, методичні прийоми, які будуть застосовуватися для вирішення завдань, формується система первинних аналітичних показників, розробляється алгоритм переробки первинної інформації у вихідні дані аналітичного блоку, обґрунтовуються критерії оцінювання вихідних даних, встановлюються терміни надходження інформації. Завдання фінансового аналізу вважаються вирішеними, якщо реалізація заходів, розроблених за результатами його проведення, призводить до досягнення поставлених цілей. А досягнення локальних цілей у кінцевому підсумку приводить до досягнення стратегічних цілей підприємства [4].

У сучасній науковій літературі зустрічається значне різноманіття класифікацій видів фінансового аналізу діяльності підприємств. Наведемо загальну класифікацію:

1. За суб'єктами аналізу:

- зовнішній (здійснюють сторонні для підприємства організації, такі як: аудиторські фірми, державні, податкові та статистичні органи, ділові партнери, потенційні інвестори, фінансово-кредитні установи; заснований тільки на даних зовнішньої публічної звітності *problems-of-economy*);

- внутрішній (проводиться всередині самої організації аудитором, який

працює в самій організації. Суб'єктами такого аналізу є керівники структурних підрозділів, бухгалтерія, фінансовий відділ, центр управління персоналом та інші службові особи. Основне призначення – інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері фінансово-господарської діяльності підприємства [6].

2. За об'єктами аналізу:

- аналіз підприємства в цілому;
- аналіз окремих підрозділів;
- аналіз окремих операцій.

3. За обсягом дослідження:

• повний (або комплексний, потрібен для проведення комплексного дослідження усіх сторін фінансової діяльності суб'єкта господарювання та взаємодії між ними.);

• тематичний (досліджує фінансовий стан підприємства за окремим, найбільш важливим напрямом оцінювання на основі інформації про його фінансовий стан [5;6].

4. За періодом проведення:

• попередній (пов'язаний з вивченням умов фінансової діяльності в цілому або здійснення окремих фінансових операцій підприємства);

• поточний (або оперативний, проводиться в процесі оперативної діяльності господарюючого суб'єкта у поточному періоді або одразу після закінчення процесу);

• прогнозний (або перспективний, аналіз майбутніх очікуваних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства, забезпечує вирішення завдань стратегічного управління).

5. Інші види, зокрема: централізовані та децентралізовані; діагностичні, експрес-аналіз; регіональний, галузевий; перманентний, періодичний, разовий; статичний, динамічний; щоденний, щомісячний, щоквартальний, піврічний, річний [5].

Фінансовий аналіз є важливим інструментом для компаній, інвесторів і фінансових установ для оцінки фінансового стану та ефективності компанії. Це передбачає використання різних методів і моделей для аналізу фінансової звітності, коефіцієнтів та інших фінансових показників, щоб зрозуміти фінансовий стан і потенціал компанії.

Методи фінансового аналізу — сукупність взаємопов'язаних принципів, способів, інструментів та прийомів дослідження фінансового стану підприємства.

У практиці проведення фінансового аналізу також використовують наступну класифікацію методів:

1. формалізовані (в основу покладено жорстко формалізовані аналітичні залежності) та неформалізовані методи (ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні);

2. метод читання звітності (вивчення абсолютних показників, майнового стану підприємства, коротко- і довгострокових інвестицій, джерел фінансуван-

ня власного капіталу, виручка від діяльності та прибуток звітного року); [1]

3. метод вертикального аналізу (аналіз питомої ваги внутрішньої структури фінансової звітності); [2]

4. метод горизонтального аналізу (абсолютні і відносні зміни різних статей звітності у порівнянні з попереднім роком, півріччям чи кварталом); [1]

5. метод аналізу тренду (аналіз тенденції розвитку підприємства за декілька років, що потребує користування індексами. За допомогою тренда формують можливі значення показників у майбутньому і здійснюють перспективний аналіз);

6. метод фінансових коефіцієнтів (фінансові коефіцієнти – дані ефективності діяльності виробництва, ділової активності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства); [2]

7. метод факторного аналізу (аналіз впливу окремих факторів на узагальнюючий показник із допомогою детермінованого або стохастичного методів дослідження); [3]

8. метод порівняльного аналізу (охоплює як внутрігосподарський аналіз за окремими показниками підприємства, так і міжгосподарський аналіз показників підприємства з показниками конкурентів, із середньогалузевими та середніми господарськими даними) [3].

Окрім методів та прийомів фінансового аналізу існують також різні моделі, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Існують три основні типи моделей, які застосовуються в процесі аналізу фінансового стану підприємства:

1. дескриптивні (побудова системи звітних балансів, вертикальний і горизонтальний аналіз звітності, трендовий аналіз, порівняльний або просторовий аналіз, факторний аналіз);

2. предикативні (розрахунок беззбиткового обсягу продажу, побудова прогнозних фінансових звітів, моделі динамічного аналізу, моделі ситуаційного аналізу); [6]

3. нормативні (уможливлюють порівняння фактичних результатів діяльності підприємства із нормативними, сутність полягає у встановленні нормативів на кожен статтю витрат та у з'ясуванні причин відхилень фактичних даних від цих нормативів).

Головною умовою проведення якісного аналізу є збір, накопичення, систематизація, обробка та аналіз первинної інформації. Основним джерелом інформації для фінансового стану служить бухгалтерський баланс підприємства. Його значення настільки велике, що аналіз фінансового стану нерідко називають аналізом балансу [3].

Основні етапи проведення аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності наступні:

1. Визначення мети аналізу.

2. Вибір методів аналізу, які найбільш підходять для об'єкта дослідження.

3. Збір інформації про фінансовий стан підприємства. Ця інформація може

бути отримана з фінансової звітності підприємства, з аналітичних звітів, статистичних даних.

4. Аналіз та обробка інформації з використанням обраних методів.

5. Висновки та рекомендації щодо подальшої стратегії розвитку підприємства. Ці висновки можуть включати рекомендації щодо оптимізації фінансової діяльності, збільшення рентабельності, покращення ліквідності, залучення нових інвесторів.

6. Моніторинг та корегування. Це дозволить забезпечити постійний розвиток та покращення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Висновок:

Аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності є важливою складовою управління бізнесом і полягає у визначенні того, наскільки добре компанія виконує свої фінансові та господарські цілі. У сучасному конкурентному та динамічному бізнес-середовищі для підприємств вкрай важливо мати чітке та точне розуміння свого фінансово-економічного стану, щоб приймати обґрунтовані рішення, визначати потенційні ризики та можливості та забезпечувати довгостроковий успіх.

Ключові слова: фінанси; аналіз; фінансово-економічний аналіз підприємства; ефективність; моніторинг.

Список використаних джерел

1. Кірейцев Г. Г. *Фінансовий менеджмент*. Житомир : ЖІТІ, 2001. 440 с.
2. Ковтуненко Ю.В., Олексійчук А.Г. *Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності*. Економіка та управління підприємствами. 2017. № 18.
3. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. *Фінансовий аналіз: навчальний посібник*. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
4. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. *Фінансовий аналіз: навчальний посібник*. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.
5. Синькевич Н. І., Василюшин Т. М. *Видова класифікація фінансового аналізу діяльності підприємств*. Проблеми економіки. 2014. № 1.
6. Тютюнник Ю. М. *Фінансовий аналіз: навчальний посібник*. 2-ге вид., перероб. і доп. Полтава: РВВ ПДАА, 2014. 357 с.